

„Félistenekként küzdöttek”

Versek forradalomról, leveretésről, megtorlásról

■ KOVÁCS ISTVÁN

1959 őszén három évvel azelőtt megjelent újságokra bukkantam nevelőapám sublótijában. Bújtam őket, mint izgalmas, tiltott krimi... Míg le nem buktam tettemtől megriadt, egyébként olvasásra biztató édes és mostoha szüleim előtt. A lapok tűzre vettek. Ami évtizedekre megmaradt bennem a lángoktól megfektetül betűkből, az a nevével jókaiasan csengő Kárpáti Zoltán honvéd főhadnagy Magyar október című verse volt. Első olvasásra megjegyeztem mind a hét szakaszát, s négy sorát gyakran mormoltam önkéntelenül, noha eszem ágában se volt katonának lenni: Szülőföldünk védelmére / Magyar honvéd hivatott. / Magyar-ságunk visszavettük / Mít Rákosi eladott.

A forradalom alatt és közvetlenül utána született versek gyűjteményében bukkantam rá újból Kárpáti Zoltán „rigmusaira” is, de szerzőjéről nem tudtam meg semmit. Mi történhetett vele? És ki lehet a szerzője a határozott költői tehetségről árulkodó, *Ady* kuruc dalait idéző *Hozzátok tartozom* című versnek? A forradalom és a megtorlások hónapjaiban született publicisztikai hevületű, rímekbe szedett írások mellett immáron klasszikusnak számító költőink, íróink – *Illyés Gyula*, *Nagy László*, *Vas István*, *Sinka István*, *Kassák Lajos*, *Szabó Lőrinc*, *Márai Sándor* – közismert ’56-os verseit is olvashatjuk a címében *Tamási Lajos* híres költeményét idéző kötetben. Megfelelő hely és hangulat esetén – például 1989. október 23-án este a Parlament előtt – e című verset hallva ma is megborzong az ember, bár az esztéták nyilván fizekre

tudnák szedni... Ha nem tudnánk, hogy az 1956-os magyar forradalom maga is szürrealista költészet volt – a XIX. század felkeléseit idéző halálmegvető gesztusaival, önfeláldozó tetteivel, szeretetéttségével, „legvadabb reményeivel”.

Az antológiában olvasható versek közül többet honoráltak börtönbüntetéssel. *Lakatos István* egyébként 1949-ben kötetben közzétett, de hét évvel később újraközlött versei miatt ült másfél évet. *Buda Ferenc* és *Eörsi István* internálásához, bebörtönzéséhez e kötetben olvasható költeményei is hozzájárultak. A Corvin köz első legendás híri parancsnokának, *Iván Kovács Lászlónak* versei, mondhatni, a síralomházban születtek.

A gúnyiratokból, melyek a forradalom humoros oldalát villantják fel, szívesen olvastunk volna többet, olyat például, mint a Gyászjelentés:

„Fájdalommal és megtört karrierrel jelentik a hozzátartozó Népfront, MNDSZ, Béképapság és hasonlók társaság, mint például a DISZ, MSZT stb., lakájok és a többi tanítvány, hogy a Nagy Tanító SZTÁLIN Istenhelyettes,

zseniális hadvezér degenerálissimus, likvidált diktátor, nyugalmazott postarabló, milliószoros gyilkos és ehhez hasonló cím tulajdonosának jelképe 1956. október 23-án többéves szenvedés után – nyakában több drótkötéllel – este 10 órakor a magyarországi moszkoviták sajnálatára ledőlt oda, ahová való volt: a szemétkébe.”

(*Piros a vér a pesti utcán*. Az 1956-os forradalom versei és gúnyiratai. Összeállította Győri László. Írott Szó Alapítvány, ’56-os Intézet, Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2001. Ára: 2492 forint)